

Otázka: Nejvýznamnější události 1. pol. 20. století

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Zdeňka

1. Světová válka

Vznik Československa

Pařížský Versailleský systém

Poválečné Československo

Světová hospodářská krize

Totalitní režimy – komunismus, nacismus, fašismus

Svět před 2. světovou válkou

2. Světová válka

1. 1. Světová válka

- **1914-1918**
- **Záminka války:** záminkou byl atentát na následníka rakouského trůnu Františka Ferdinanda D'Este v Sarajevu. Vídeňská vláda dala Srbsku ultimátum, které obsahovalo takové podmínky, které nemohlo Srbsko splnit. Rakousko-Uhersko vyhlásilo Srbsku

válku.

- **Strany:**

- **Trojspolek:**

- Německo
 - Rakousko-Uhersko
 - Itálie
 - později Osmanská říše.

- **Trojdhoda:**

- Velká británie
 - Francie
 - Rusko

- Nové technologie: tanky, letadla, bojové plyny (sperit)

- **Fronty:**

- **Jižní** – Rakousko-Uhersko x Srbsko

- vítězství R-U, geografické spojení s Osmanskou říší (dnešní Turecko)

- **Východní** – Německo x Rusko

- Rusko se vzdalo, kvůli vnitrostátním bojům

- **Západní** – R-U + Německo x VB, USA, Francie

- z počátku vítězství Trojspolku, po příchodu USA se to změnilo a zvítězila Trojdhoda.

- Původně to měla být podle Německa blesková válka, čekali jasné vítězství, postupně se přešlo na válku Zákopovou – armády zůstávaly ve stejných pozicích několik let, protože neměli možnost prorazit protivníkovy linie

- Nejvýznamnější bitvy: **Bitva u Verdunu** (1916), **Bitva na řece Somně**, **bitba u Yper**.

2. Vznik Československa

- Vznik **10. 1918** v Praze
- v čele muži 28. října – Švehla, Rašín, Šrobár, Stříbrný, Soukup – podepsali zákon a vzniku Československa a Provolání národního výboru = vyhlásili samostatnost ČSR
- 10. 1918 – Martinská deklarace – deklarace slovenského národa – přijata na zakládajícím shromáždění Slovenské národní rady
- prezident a ministr vnitra – Tomáš Garrigue Masaryk
- Ministr zahradničí Edvard Beneš, později 2. čs. prezident
- premiér: Karel Kramář
- únor 1920 – nová ústava

- 1919 první obecní volby
- duben 1920 – první parlamentní volby
- **Malá dohoda** – vojensko-politické spojení Československa, Jugoslávie a Rumunska
 - Cílem Malé dohody bylo udržet pořádek ve střední a jihovýchodní Evropě, zabránit obnově Rakousko-Uherska
- Nové továrny: Baťovy závody ve Zlíně
- mocnější činitelé: Pětka, Živnostenská banka, Hrad
- Pětka – šéfové prvorepublikových stran:
 - sociální demokracie (Rudolf Bechyně),
 - národních demokratů (Alois Rašín),
 - lidovců (Jan Šrámek),
 - agrárníků (Antonín Švehla)
 - národních socialistů (Jiří Stříbrný).

3. Pařížská mírová konference - Versailleská smlouva

- června 1919
- mírová jednání v Paříži- zástupci vítězných mocností se sešli a sepisovali smlouvu. Poražené státy nebyly přizvány, byly přizvány až na podpis
- Versailleská smlouva – spojenci považovali Německo za hlavního viníka války, požadovali územní i další ústupky – přišlo o kolonie a hospodářství bylo podřízeno spojenecké kontrole
- výše reparace nebyla určena (reparace=náhrada škody vyplacená vítězi války)
- Německo odmítlo smlouvu, ale pod výhružkou útoku na Německo nakonec podepsalo
- iniciátorem americký prezident Woodrow Wilson, britský premiér David Lloyd George a francouzský premiér Georges Clemenceau
- ČSR uzavřela s Německem smlouvu o neútočení
- Německo chtělo být mezi prvořadými velmocemi, místo toho bylo mezi podřadnými. Německo nazýváno Výmarská republika.

4. Poválečné Československo

- období mezi lety **1918-1938 - první republika**
- demokratický stát zásluhou zakladatele T. G. Masaryka
- vznik: 28. 10. 1918 – vyhlášení samostatnosti na Václavském náměstí, večer potvrzení

jeho existence vydáním zákona o zřízení samostatného československého státu

- Martinská deklarace – slovenští zástupci přijali deklaraci, kterou se přidali k československému státu – odtržení od Maďarska
- Pařížská mírová konference – uznala definitivně ČSR – vedl ji Karel Kramář a Edvard Beneš – dojednali definitivní podobu hranic, kromě části spojenou s Polskem
- v pohraničí žila největší část Němců (menšin)

• Prezident	• T. G. Masaryk
• Předseda vlády	• Karel Kramář
• Ministr zahraničí	• Edvard Beneš
• Ministr financí	• A. Rašín
• (Sk) ministr války	• M. R. Štefánik
• Poslanec národního shromáždění	• V. Šrobár

- **↑ První vláda** – vyřešili měnovou a pozemkovou reformu, později úkolem Kramářovy vlády příprava Ústavy
- Ústava – únor 1920 – Výkonná moc rozdělena na moc soudní a zákonodárnou, prezident volen na 7 let
- Republika rozdělena na čtyři země: Českou, Moravskoslezskou, Slovenskou, Podkarpatskou Rus
- Podkarpatská Rus– autonomní postavení -vlastní politika se zástupcem v Národním shromáždění
- Politika:
 - Agrární strana – představitelé – Švehla, Hodža, Beran, Udržal, Malypetr
 - Česko-slovenská strana sociálně demokratická -V. Tusar
 - Komunistická strana československá- původně součástí demokratické strany, od rozdělení pracovala na destrukci strany demokratického systému ČSR – Gottwald
 - Německá nacionálně socialistická strana dělnická – DNSAP – Heinlein, Frank – usilovala o odtržení pohraničí a připojení k Německu
 - Hlinkova ľudová strana – J. Tiso – chtěla samostatnost Slovenska
- **G. Masaryk**
 - první prezident ČSR, vědec

- vystudoval vídeňskou univerzitu, kde také později pracoval
- Spor o rukopisy zelenohorský a královédvorský
- Hilsneriáda – Masaryk se zastal židovského mladíka Hilsnera, který byl obviněn z vraždy
- 4x zvolen prezidentem, naposledy už byl starý a musel rezignovat, doporučil E. Beneše jako jeho nástupce

5. Světová hospodářská krize 1929-1933

- vypukla říjen r. 1929, v ČSR až r. 1933
- způsobena hromadným výprodejem akcií a strmým pádem jejich cen – krach New Yorkské burzy
- postihla zemědělství, průmysl, později celé hospodářství
- vysoká nezaměstnanost → stávky, demonstrace
- díky vysoké nezaměstnanosti si lidé vybrali jejich úspory a zkrachovaly banky
- Mostecká stávka horníků – největší stávka v ČSR, stávka proti snižování mezd a počtu pracovníků
- Záchranný program **New Deal** – ekonomické a sociální reformy – Franklin D. Roosevelt
- Státní zásahy do hospodářství

6. Totalitní režimy - nacismus, fašismus, komunismus

- Komunismus
 - vládní program 1917 v Rusku
 - zakladatel V. I. Lenin
 - vycházel z komunistických tezí Marxe a Engelse
 - lidstvo se dělí na třídu vykořisťovatelů – buržoasii a vykořisťovaných – dělníků – třídní boj
 - po revoluci vznikne beztřídní společnost, společný majetek – je třeba vést důraznou politiku dělnické diktatury
 - straně bylo podřízeno vše – hospodářství, obchod, veřejný život
 - kominterna – každý kdo projevil nesouhlas a zdál se být nebezpečný, byl bez milosti eliminován=odstraněn

- Fašismus
 - vznikl v Itálii
 - politická ideologie
 - fasci=svazky
 - vznikl jako reakce na posilování socialistických stran po válce
 - Mussolini
 - autoritativní vůdcovství, antisocialismus- proti demokracii a lidským právům
 - pravice
 - nevyzdvihuje ani nepodřazuje žádnou rasu
 - princip síly – vůdce a úzká skupina lidí okolo něj řídí stát
 - každý kdo se postaví vůdci, se postaví národu
 - Maďarsko, Portugalsko, Španělsko, Polsko, Bulharsko
- Nacismus
 - transformace z fašismu
 - vznikl v Německu
 - obsahoval 3 body
 - německý národ je předurčen ke světovládě
 - Německo musí získat životní prostor na východě
 - je nutné zachovat rasovou čistotu
 - nacisté určili, že Židé jsou zodpovědní za versailleský mír, který byl pro Německo potupou
 - slibovali všechno všem – to co každý chtěl, nic z toho ale nesplnili
 - Adolf Hitler

7. Svět před 2. světovou válkou

- Nacismus – Hitler vybudoval diktaturu
- aby se udržel u moci, začal řešit hospodářskou krizi – přidělový systém, zásah státu do hospodářství, státní zakázky – výroba zbraní – Německo chystalo armádu
- výstavba silnic a dálnic → odstranění nezaměstnanosti
- cenzura – zákaz některých autorů – emigrace
- árijská rasa – blond vlasy, modré oči
- převýchova – generace oddaná nacismu
- **Norimberské zákony** (!! ne Norimberský tribunál !!) – nacistický sjezd sjednal zákony namířené proti Židům – nesměli dělat určitá povolání, zbavení lidských práv, zákaz navštěvování škol, zákaz chodit do divadla, museli nosit žlutou šesticípou hvězdu
- **Křišťálová noc** – vražda německého velvyslance v Paříži, židovským mladíkem. V noci

z 9. na 10. listopadu 1938 napadlo komando židovské obyvatelstvo – vypalování škol, domů, obchodů – někteří zabiti, většina odvezena do koncentračních táborů. Židovská obec musela zaplatit odškodné a norimberské zákony byly zpřísněny

· Heynrich Himmler	velitel SS, hlavní vykonavatel holocaustu
· Rudolf Hess	tajemník Hitlera, jeho zástupce, podílel se na norimberských zákonech
· Reinhard Heydrich	velitel gestapa, zastupující říšský protektor v Čechách a na Moravě

- Německo násilně připojilo Rakousko a nárokovalo si československé pohraničí
- demokratické státy ustupovaly a snažili se odvrátit 2. světovou válku
- SSSR se sbližovalo s Německem – pakt Molotov-Ribbentrop o neútočení 1939
- probíhaly války – Občanská válka ve Španělsku, okupace Habeše, Čínsko-Japonská válka
- Noc dlouhých nožů – 1934 -jednotky SA pomohli Hitlerovi k moci, pak se ale stali překážkou a na žádost Hitlera zlikvidovány jednotky SA i s velitelem
- SA– hnědé košile – organizace přináležela pod NSDAP, velitel Ernst Röhm a Hermann Göring. Malé jednotky, zaměřené proti komunismu
- SS – ozbrojená organizace NSDAP, přívrženci Hitlera, jeho osobní stráž, výzvědná služba, velitel Himmler
- Gestapo – německá tajná policie, podřízena SS, vyhledávání odpůrců – brutální vyšetřovací metody, velitel Heydrich
- Mnichovská dohoda -**září 1938** – zástupci 4 zemí (Británie – Chamberlain, Německo- Hitler, Itálie – Mussolini, Francie – Daladier) podepsali, že pohraničí musí být odevzdáno Německu – o nás bez nás

8. 2. Světová válka 1939-1945

- hlavním viníkem Německo – důvodem existence Versailleského systému, který Německo považovalo za ponižující – Hitler sliboval zničení a odplatu
- **Osa** – Německo, Itálie, Japonsko + Rumunsko, Jugoslávie, Bulharsko,...
- **Spojenci** – SSSR, USA, Velká Británie, Francie
- začátek války: **9. 1939** útok Německa na Polsko (Gliwice) → úmysl bleskové války

- USA a Francie vstoupili do války, nevedli ofenzivní válku kvůli nevybavenosti, stáhli se, nekonali žádné útoky a vyčkávali=Válka v sedě
- Sovětský svaz vstoupil do války a obsadilo druhou část Polska. Německo a SSSR podepsali smlouvu o přátelství a hranicích na Polském území
- Německo zaútočilo na Norsko, Dánsko, Belgii, Nizozemí
- Francie rozdělena na 2 části - severní okupována Hitlerem, jižní satelitní stát
- Letecká bitva o Británii 1940 - Británie zůstala po porážce Francie sama, Hitler nařídil invazi do Británie - 2800 letadel - Británie Německo porazila
- Itálie útok na Afriku (Britské Somálsko a Egypt) - v Somálsku byla Itálie úspěšná, protiútok Italy rozdrtil
- 6. 1941 - Německo napadlo SSSR a porušilo dohodu o neútočení. Byl to největší válečný konflikt druhé světové války - **operace Barbarossa**
- Cíle: Leningrad, Moskva a Kyjev - Německo nedokázalo dobýt
- připojení USA a VB → porážka Německa
- 12. 1941 napadení americké základny na Havaji - **Pearl Harbor** → vyhlášení války Japonsku 8. 12., a následně Německu a Itálii 11. 12. 1941
- **Bitva o Stalingrad** - 1942 -útok Německa na Stalingrad - vítězství SSSR
- **Bitva o Midway** - Japonsko x USA - 1942 - i přes přesilu Japonců zvítězilo USA
- Bitva o Guadalcanal - USA opět zvítězilo, porazilo Japonsko
- **Vylodění v Normandii** (Severní Francie) 6. 6. 1944 USA+VB+SSSR
- Svržení atomové bomby na **Hirošimu** srpna a na **Nagasaki** 9. srpna
- **září kapitulace Japonska**
- **dubna 1945** dobyl SSSR Berlín - Hitler spáchal sebevraždu
- **května 1945 - konec války v Evropě**
- během 2. sv. války holocaust - vyhlazování židů